

LO GRINHON

LA GAZETA DAU VIVARÉS D'EN
NAUT

N°93-Prima de 2017-març

JORNAAS OCCITANAS DE PARLAREM EN VIVARÉS

24 E 25 DE MARÇ 2017-ANONAI (M.J.C.)

- DIVENDRES 20h30 **Concèrt L'ESCABÒT**
 - DISSANDE 10h-12h/14h-16h
- **CHANTAR L'OCCITAN**
 - 20h30 Baleti

(Mai d'informacions, veire pajas 4 e 5)

SOMARI

1. Jornaas occitanas-L'Escabòt a Anonai
 2. e 3. La darreira gaita (6)
 4. Presentacion de las jornaas oc e de « cantar l'occitan »
 5. Mots croisats. Per rire.
 6. Libertat
 7. Beure e minjar : torta a las bletas. Responsas aus mots croisats.
 8. Per Charreiras
- Libre : Teatre d'òc en Droma

Per retrovar **lo Grinhon e Parlarem** sus internet
BARTAVEL
<http://www.bartavel.com/>

LO GRINHON

es la revuaa de l'associacion occitana
PARLAREM EN VIVARÉS
D'ès Anonai. Es mandaa a tots los aderents.

Per la recèure, mandar
12 € per una persona
15€ per un coble a :
LO GRINHON (G. Betton)

La petita Comba
27 rua Marcel Bruyère
07100 ANONAI

Faire lo chec a l'òrdre de **PARLAREM EN VIVARÉS**.

Los abonaments partan dau n° de Prima
e s'achaban daube lo n° d'Ivèrn...

L'ESCABÒT es ANONAI

Qu'es un spectacle de qualitat que presenta « Parlarem » divendres 24 de març, lo vèspre a la M.J.C.

L'Escabòt es un verai grope de chant popular, virat completament sus l'occitan, sise italian de las valaas occitanas d'Itàlia o encara sus l'Occitània francesa. Cò que ne'n dison a l'Escabòt :

« *N'avem pro de còrrer tot l'arc alpenc per nos rendre compte que per tota sa lonjor, daus dos costats, vivon de pòples fraires e que las boinas daus estats dessinhaas per los poissants, mai que correspondre a la realitat de la cultura prigonda e antica de la gent de la montanha, representant lo simbòl pesuc d'una violença istorica.* »

Poiem pas melhs dire. Avètz mai d'informacions sus aquel grope a la paja 4.

E dins la linha de la genta vespraa dau vendres, l'idèia es de vos faire cantar tot lo sande. Fau ne'n profiter per aprene de chançons dau país, en tota simplicitat. Avem de coneisseires d'aquelas chançons, lo Marc tant coma l'Ugueta, fau ne'n profiter. Es pas un estage per de savents o d'especialistas mas una occasion de visitar nòstre repertòri chantat.

E perqué pas continuar, après la festa, quand farem de velhaas, per exemple.

La darreira gaita (6)

Après aver trovat de piaas dins la terra de son jardin, l'òme veguèt una petita femna. 'Na 'far ? Aquela rauba una chamisa sus lo fiau. Ielo la sèc, a las corsas.

Correguèt tota la nueit darreir iela. A ! si la jonglava ! Se ne'n disiá de veiaas sus quelos afars. Pareis que conéissan lo secret de la sàuvia e que quello que lo sap a plus gis besonh de medecin. Coma la sonar aquela 'far ? Dins la legenda, una maire bramava sa petita empresonaa : "Pingolon ! Pingolon lo meu !" S'essaièt a sonar :

– Pingolon ! Pingolon !

Mas iela, filava totjorn. La perdèt vint còps. Vint còps tornèt paréisser. Au meitan d'una clara, sus las peiras d'una paret esbolhaa. De boissons l'escondián puei gisclava mai luenh au som d'un rochier o sus las ròchas d'un chirat. Trauchèran los rius, rapilhèran los succs, davalèran dins las combas... La petita auriá pogut lo perdre quant de còps ? Quant de còps semblava l'esperar ! I aviá ben de temps que lo paure èra perdut e saviá pas mai ont èra. Lo menava la petita 'far onte saviá, iela, onte voliá.

A la pica dau jorn, l'esperava davant sa bòrna. Aviá tombat la chamisa e, fàcia ielo, soriá.

Nuá. L'aiganha banhava sa pèl. S'aprechèt de l'òme, a lo tochar.

– Siau 'na femna, diguèt. Petiòta... petiotona, òc-es, mas 'na femna. Gaita ! Gaitame !

Prenguèt sa man e la permenèt sus sa pèl, son pitre, lo velós moisse de son ventre, avalh, dins lo prigond dau cròs. Ielo ne'n tremolèt.

La prenguèt en braçaa. Lo còrs leugier e prim de la femnòta s'acoconèt contre lo còrs grand de l'òme. La peur s'avaliguèt. Aviá gis d'atge, gis de passat, gis d'istòria, èra pas mai un òme de quasi seissanta ans. Pas mai de fachinariá. Son cur abrivat per la corsa, eüra, l'auvissiá plus. Ren mai que lo pichar esfiunit dau pitre mingolet apejat a son peitrau. Qu'èra coma lo promeir matin d'un monde novèl que n'aviá pas consciéncia.

E lo temps s'arrestèt.

D'assurat que deupuguèt s'arrestar, lo temps, que li ne'n demorèt gis de sovenirs. Quauquas impressions, quauques imatges vaporós, barrutlant dins la neula de son èime e que li tornarián mai tard en morcelons calidoscopics o dins de raives qu'esfatarián de temps sas nueits.

Quand lo temps tornèt prendre sa corsa, la corsa dau solelh dins lo ciau, quela de la sava sos la ruscha daus arbres, de la sauvatgina sos las fòlhas, lo temps que vai dau broton a la flor que fai nàisser lo frut, quand aquelo temps tornèt, la petita 'far tornèt menar l'òme es sa maison. Aquel òme que sa chamisa li fasiá una rauba. Sens iela, auriá jamai trovat son chamin. Se pòt dire que lo menava coma un brave chavalh bien domde. Coma l'aviá menat, despuei que li aviá raubat sa chamisa, sus los chamins que iela aviá chausits. A son voler de femna, petita mas femna. Josc'a la fin que voliá.

Davans que lo laissar, li diguèt :

– Saves que nosautres, lo petit monde, sièm quauque pauc raubaires. Te tornarai ta chamisa si me bailes quaucòm en plaça.

– Que vòles que te donèsse ?

– Vòlo que me donèsses un enfant ! Dins nòstre petit pòple, los òmes son venguts rares e quelos que demòran nos bailan gis de petits. Lhor sava s'es eissuta. Nosautras, las femnas, devem trovar de paires per faire d'enfants si que non la raça vai s'agotar. Quand aurai l'enfant – pausèt sa man sus son ventre – te tornarai ta chamisa.

Puei desapareguèt e l'òme se trovèt tornar solet.

S'assetèt sus l'estre. La testa li virava tant se pèt. Li semblava que las veiaas avián chamjat de colors coma si s'èran perduàs lhors ombras. Après las oras, benlèu los jorns, que venián de passar, sentiá coma un cròs en se-mesme. Aquela demanda d'enfant per la femnòta lo fasiá tombar dins una brotja enfiulaira. Coma se poiá que siese paire ? E de quana mainaa ? Ielo, endrujariá quello país voide d'òmes ! Sa grana esbandiriá de petits èstres sus questa tèrra ensauvatjaa ! Se poiriá que cubrisse questa tèrra que dengús plus lavorava ? Qué que siese, si quò deviá èstre, lo gran èra tombat. Sarrèt los uelhs, quauquas berluaudas petèran darreir sas parpèlhas.

S'anèt jaire e barrutlèt dins un sòm feurós, trevat d'enfants nuds que corrián entre-meï de chasaus endavalats, de 'fars que s'esbraceiàvan dins los gorgs e que gisclàvan sus los rochièrs, esblaugissentas d'aiga. S'esvelhèt tard, solelhava. Avia 'na fam a descorar.

Passèran los jorns, se demandava s'aviá pas raivat. La corsa dins la nueit, la 'far, sa pèl aiganhaa, son còrs, lo temps que s'arresta. Lo trauc dins lo temps veniá quasi un trauc dins sa memòria.

Chaque matin, sonhava la tèrra dau jardin mas gis de piaas. E ren mancava a la buiaa sus lo fiau. Perdèt l'avèrtit de sonhar quand la luna clareia.

Un raive, qu'èra mas un raive. Quitèt de trabalhar son carrat de terra a la cala entre sos murs de peiras. Son paradís.

I poiá ren contra las romesas qu'esgraunhavan son raive, que l'estranglavan. Contra las parets que s'esbolhavan. Contra lo greme qu'estofará lo jardin coma los arbres zòs avián dejà fait daus champs, de las òchas las melhoras, daus vergeirs e daus chalets de vinhas.

Un moment, aviá cregut en aquel èime dau país. En aquel esperit qu'auriá ensameinat sa terra. Aquela druja qu'auriá fait grana e mainaa.

Que li bastava que demoresse aici ! Tant valiá que tornesse es la vila sens tarzar.

Faguèt son sac e filèt, un matin. Sens se revirar sus son raive avalit. Davalèt, los uelhs baissats sus un chamin sens retorn.

Davans que barrutlar dins lo pendòl que lo menariá au fint fons d'una viá sens lèndeman, un darreir còp se virèt... Lo solelh banhava los tèules sus los cuverts, pintrava las peiras de las parets e esvelhava lo jardin onte l'ortolalha brolhará encara un temps per dengús. Una aureta brançolava lo saüc a ras de l'esclausa onte las granolhas serián pas mai desrenjaas. Mas si la 'far vendriá tornar mai ? Gaitèt dau latz de l'estendatge.

E aquí, sus lo fiau, l'aura brandilhava la chamisa torna.

Prenguèt la davalaa, lo pè mai assurat, la testa leugeira.

Tornariá.

Marc Noalha

Vocabulari : jonglar/jonlhar = *attraper* ; sàuvia = *sauge* ; prim = *mince, fluet, svelte* ; s'avalir = *disparaître* ; esfiunit = *frêle, menu* ; calidoscopic = *kaleïdoscopique* ; ruscha = *écorce* ; domde = *dressé* ; enfiulaira = *enivrant* ; endrujar = *fertiliser* ; esbandir = *fleurir, éclore, répandre* ; cubrir = *féconder, couvrir* ; berluauda = *étincelle* ; endavalat = *écroulé* ; esblaugissent, -a = *éblouissant, -e* ; descorar = *prendre mal au cœur, s'évanouir* ; avèrtit = *habitude* ; òcha = *ouche, bonne terre* ; cala = *abri (du vent)* ; druja = *engrais, fertilité* ; l'ortolalha = *les légumes* ; tornar mai = *à nouveau*.

Jornaas occitanas 2017
Annonay, 24-25 mars à la MJC.
Chantar l'occitan / Chanter l'occitan



Vendredi 24 mars, 20 h 30 : Concert **L'Escabòt**. Chœur des vallées occitanes d'Italie. Fondat en 1999, *L'Escabòt* (lo petit grop en occitan de las Valaas italianas), qu'es nòu chantaires units per la mesma passion per lo chant popular e per la lenga occitana. Qu'es un repertòri rigorosament occitan, de las Valaas a la Provença, dau Lengadòc a la Gasconha dins d'aranjament polifonics efficax. Qu'es l'energia e la passion. E lo tesmonhatge d'una presa de consciença de la poblacion de lur país sus la question occitana. An chantat de Turin a Coni e a Barge, an mai passat de l'autre latz de las Alpas. Seràn es nosautres, es Anonai, lo 24 de març, a la MJC. An enregistrat 4 CD entre 2002 e 2013.

Fondé en 1999, L'Escabòt (le petit groupe en occitan des Vallées italiennes), c'est neuf chanteurs unis par la même passion pour le chant populaire et pour la langue occitane. C'est un répertoire rigoureusement occitan, des Vallées à la Provence, du Languedoc à la Gascogne, dans des arrangements polyphoniques efficaces. C'est l'énergie et la passion. Et le témoignage d'une prise de conscience, par la population de leur pays, de la question occitane. Ils ont chanté de Turin à Cunéo et à Barge et sont aussi passés de l'autre côté des Alpes. Ils seront chez nous, à Annonay, le 24 mars, à la MJC. Ils ont enregistré 4 CD entre 2002 et 2013.

L'occitan parlé dans ces vallées du Piémont est très proche de celui de chez nous.

PAF : 8 €

Samedi 25 mars, 10 h/12 h - 14 h/16h : **Mini stage de chant**

Aprendre simplement quauquas chansons dau repertòri ardechés, per lo plaser de chantar, solet o mai, a l'unisson o a plusiurs vòtz. Chantar en occitan, qu'es mai un biais que vos sap de bon d'aprendre e practicar la lenga.

Apprendre simplement quelques chansons du répertoire ardéchois (ou d'ailleurs) pour le plaisir de chanter, seul ou à plusieurs, à l'unisson ou à plusieurs voix. Chanter en occitan c'est aussi une façon agréable d'apprendre et de pratiquer la langue.

Ouvert à tous.

Apporter le casse-croûte pour midi.

Plus de précisions suivront mais vous pouvez déjà vous inscrire.

Inscription : bartavel.oc@laposte.net

Préciser votre/vos nom(s)
ou 04 26 55 51 72.

Participation : libre.

Samedi 25 mars, 20 h 30 : **Baleti** avec **Rue de la Soif**, organisé par la MJC.

Ce sera le dernier bal dans les locaux actuels de la MJC.

Dau temps de las Jornaas, expo sus **los noms de luòcs occitans**.

Los Mots en crotz dau Gui

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2			■					
3						■		
4			■					
5							■	
6					■			
7					■			
8		■				■		

1/ Es d'acòrd. 2/ Nòta. Preferéncia. 3/ Vila d'Africa dau Nòrd. Fin de verbe. 4/ En. Coma la nueit. 5/ Erigís. 6/ Basa de tintura. Degrà. 7/ Prenom de Bazin a rebors. Vila natala d'Abraham (fr). 8/ Anada en vivaroalpin. Fluve dau Nòrd.

A/ Mandolier en francés. B/ Graisseron.
C/ Paradís. D/ Afrontará. E/ Pas comuns.
F/ Quatre es Roma. Amic d'Otello.
G/ Vespre en francés. Charreira.
H/ Agripará.

(Responas paja 7)

Per Rire

Lo Josèf èra dins son prat, un prat un pauc a la pandoleira, aranda una riveira.

Tot par un còp vei un joine que s'adús, traucha lo prat, davala josca la riveira, s'acauta e se bota a beure d'aiga.

Lo Josèf lhi brama : « O lo joine, que fas ? Siàs pas simple ? Te fau pas beure d'aquel'aiga. Gaita mon asne aquí dins lo prat, mon asne pissa dins l'aiga ! Un pauc mai naut i a las vachas dau Ricou e que las vachas pissan dins l'aiga mai. E encara mai naut i a las fèas dau Julou, tot un tropèl, e totas que las bestias pissan dins l'aiga. Te fau pas beure quò ! »

Alors lo joine se bota dreit e lhi ditz : « Veuillez m'excuser, mon brave, mais je viens de Paris et je ne comprends pas votre patois. Auriez-vous l'obligeance de traduire s'il vous plaît ? »

Alòrs lo Josèf lhi respond : « Ah ! Ah bon ! Et ben je te disais que l'eau vient de là-haut dans la montagne. Elle est un peu froide, alors bois doucement »

Libertat

L'òme agacha tombar la plòia. Immense, lo ciau gris rend de longa una aiga freja e lenta. Auvís lo clapotejadís, sord, de la savataa sus la clujaa, lo batecòr de las oras perduás. A las gotas, infiniás, lhur enveia l'espectacle que lhurs ofrís la tombaa. La vision fugaça d'una tèrra morcelaa, trocejaa, talhaa e farjaa per l'aiguèri dempuèi que los dieus lès pissan dessus, ont mai lo vielh patriarca s'i seriá neiat sens mèsme aver lo temps de construire la barqueta. Obsèrva los chamins que percorrisson las landas, los travèrses que coneis de per còr e, de còps, tocats per la gràcia d'un rai d'un solelh invisible. Vei au loenh montar las brumas, espessas e fantau-maticas, los vels daus mondes eissublats. Fan e desfan las istòrias. Son las fenèstras badaas de l'imaginacion, los miralhs estranhs d'una realitat enganaa. Clucha. Sentís l'aiga li bofetar lo morre. L'odor puissanta e envaïssanta de la torba li emplís lo nas, seguiá per lo parfum sucrat e rassurant de l'èrge maltat. Portats per l'aura li sembla entendre los crits e los chants daus ancians, dins una lenga que l'enfant qu'èra compreniá. Mès *àm ri teachd* èra vengut *past* quand los champs de ròsas avián remplaçats los chardons qu'espelissián, salvatges, dins lo país. E la lenga, pauc cha pauc, s'èra feita bruma ela mai, de mormons dins las ruinas enevaas. Coneis la foliá que somelha dins la prigondor nèira daus *lochs*, que se desrevelha dins la morsura dolorosa dau vent, que marrona per los sèrres e las cimas mineralas de las Nautas Tèrras e que se quilha daube las pèiras que se dreïçan, fieras, contra l'aiga e lo temps. L'acceptar, la prene, la menar, l'òme a compres dempuèi longtemps, qu'es libertat. Embraçar la foliá per resistir a la bestesia. Ovrís los uèlhs. Es sol. E dins sa solitud, pensarà a la frairalha, aus efluvis de suor, aus rires e a la cholor daus còses, quand la nut s'espandís, au moment ont l'amor dels òmes es aussí doç e aussí fòrt qu'un vèire de oisquí.

Quentin

Nòtas :

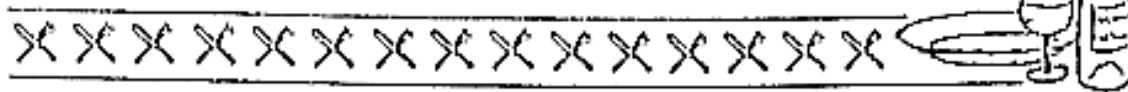
àm ri teachd = futur en gaèlic escocés

past = passat en anglés

loch = lac en en gaèlic escocés

clujaa = cubert de chaume

clucha = sarra los uelhs



TORTA A LAS BLETAS (O REPARAS)

Par Lucette Rouchier

Per 8 personas chau :

- 2 rotlèus de pasta fulhetaa o brisaa dau supermarchat.

- 600 gr de bletas. - 400 gr d'espinarcs. - 150 gr de lardons magres fumats. - 2 cebas. - 2 venas d'alhet. - 1 punhaa de persil. - 75 gr de « parmesan » raspat. - 5 culhieraas a sopa d'òli d'oliva. - sau e pebre.



- Separar las fuèlhas de las còstas de bletas. Desfialar las còstas. Lavar còstas e fuèlhas. Chapotar, puèi, lo tot sans mesclar lo blanc e lo verd.

- Lavar e chapotar los espinarcs.

- Dins una padèla pro granda, far chaufar l'òli, i far daurar las cebas menusaas e los lardons, ajotar los tròcilhons de blanc de bletas. Laissar cuèire peraquí 4 minutas, ajotar lo verd de bletas e los espinarcs.

- Assaisonar sau e pebre (pas gaire de sau). Arrestar la cuèisson tanlèu que las fuèlhas son tombaas.

- Ajotar l'alhet e lo persil chapotats, amai lo « parmesan ». Laissar refresir.

- Prechaufar lo forn a 180°.

- Garnir una tortièra daube un rotlèu de pasta, i depausar lo mescladís aici dessús, cubrir daube l'autra pasta, pinçar los bòrds per sodar.

- Enfornar per 30 a 35 minutas. Servir tiède.

Vocabulari : Bletas, bledas, reparas, = bettes, poirées. Ceba, inhon = oignon. Vena d'alhet = gousse d'ail.

Responsas daus mots en crotz de la paja 5

1/ AUTORISA. 2/ MI. FAVOR. 3/ ALGER. IR. 4/ NE. NEIRA. 5/ DRESSA. 6/ IODA. GRA. 7/ ENER. OUR. 8/ NAA. AA.

A/ AMANDIER. B/ UILERON. C/ EDEN. D/ OFENSARA. E/ RARES. F/ IV. IAGO. G/ SOIR. RUA. H/ ARRAPARA.

Per Charreiras

Coneissètz lo principe, l'òm se promena e de pertot los noms de la campanha, o de feis de la vila, nos parlan de nòstra linga. Sovent son de mots d'occitan escrits a la mòda francesa.

Aicí siem en vila, vos resta mas a trovar onte.

« rue de Loulle » L'òm es jamai franc seür en toponomia per explicar un nom de luòc. Fau sustot pas tròp faire lo fin. Un jorn qu'aurem mai lo temps e un pauc mai de plaça vos bailarai d'exemples n'i a que son plasents.

Aquel Loulle pasmens nos fai bien pensar a l'ola, la marmita. Seriam doncas dins la *rua de l'ola*.

De feis i a mai las etiquetas que son interessantas, e sustot quand qu'es en bevant un còp. Avisètz quela botelha de vin :

Koforobé. Chau o prononçar a votz nauta

Rensenhament pres qu'es bien :

Quò farà ben qu'an vougut escriure.



Ven de pareisser ès LION, edicions EMCC.

L'ouvrage :

RIXTE, Jean-Claude. *Théâtre d'Oc en Drôme* : Recueil de pièces choisies. Édition bilingue (occitan / français). Lyon : LivresEMCC, 2016.

269 p., illus. ; 17 cm. (Collection Régionales).

Ouvrage réalisé avec le concours de la Région Auvergne-Rhône-Alpes.

ISBN : 978-2-35740-518-9.

Prix : 12 €

À commander sur le site : www.livresemcc-jdidees.com

contact : idees.jd@gmail.com

Contient :

Comédie de seigne Peyre et seigne Joan (1580), œuvre ancienne écrite à Montélimar pendant les guerres de religion, déjà éditée, pas très bien, au XIX^e siècle mais très peu connue, et digne d'intérêt pour son contenu historique et linguistique ;

Gatien ALMORIC, *Nèça e Nebot* (1883), vaudeville représenté plusieurs fois dans la Drôme en 1897 et 1898, dans le cadre des fêtes du syndicat agricole ;

Jean COSTE, *La Nionsesa* (1936), pièce qui, dans le contexte d'une société rurale encore patriarcale, brosse le portrait surprenant d'une jeune épouse aspirant à une vie autonome ;

Jean COSTE, *Lou Darrier Daufin* (s.d.), succession de tableaux qui évoquent la mort légendaire du fils du dauphin Humbert II ;

Roger PASTUREL, *Leis Ametlas* (1998), émouvante transposition du conte à la scène par un conteur, acteur et auteur reconnu du théâtre provençal.